Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ATHANASIOSA RANTOSA
przedstawiona w dniu 14 czerwca 2022 r.[1]

Sprawy połączone C-702/20 i C-17/21

SIA „DOBELES HES” (C-702/20),
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (C-17/21)
przy udziale:
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,
Ekonomikas ministrija,
Finanšu ministrija,
SIA „GM”,
Ekonomikas ministrija,
Finanšu ministrija

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Augstākā tiesa (Senāts) (sąd najwyższy, Łotwa)]

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 107 ust. 1 TFUE – Wymóg, aby operator publiczny zaopatrywał się u producentów energii odnawialnej po cenie wyższej niż rynkowa – Odszkodowanie za kwoty pomocy, która nie została pobrana – Istniejąca pomoc – Nowa pomoc – Obowiązek zgłoszenia – Pomoc de minimis – Kumulacja – Przypisanie odszkodowania do budżetu organu, który może być wykorzystywany wyłącznie do prowadzenia działalności regulacyjnej

I. Wprowadzenie

1. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożone przez Augstākā tiesa (Senāts) (sąd najwyższy, Łotwa) dotyczą wykładni art. 107 ust. 1 TFUE w zakresie dotyczącym przepisów prawa łotewskiego regulujących kupno/ sprzedaż energii elektrycznej od przedsiębiorstw wytwarzających energię elektryczną w elektrowniach wodnych.

2. Wnioski te wpisują się w ramy dwóch sporów między SIA „DOBELES HES” (skarżącą w sprawie C-702/20) i SIA „GM” (skarżącą w sprawie C-17/21) (zwanymi dalej „skarżącymi”) a Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (komisją regulacji usług publicznych, Łotwa, zwaną dalej „komisją regulacyjną”) na gruncie tego, że ta komisja w odniesieniu do okresu od dnia 1 marca 2006 r. do dnia 1 kwietnia 2010 r. nie określiła średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej, na podstawie której obliczono podwyższoną taryfę, za którą operator publiczny, a mianowicie spółka AS Latvenergo, odkupowała nadwyżki energii elektrycznej wytworzonej

[1] Język oryginału: francuski.

przez skarżące. Skarżące uznały się za poszkodowane działaniem komisji regulacyjnej i wniosły o naprawienie szkody, którą ich zdaniem poniosły z uwagi na fakt, że wspomniana taryfa nie została ustalona.

3. Pytania, z którymi sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału, dotyczą trzech „klasycznych" zagadnień z dziedziny pomocy państwa. Sąd ten zastanawia się przede wszystkim, czy środek krajowy polegający na zakupie produkcji energii hydroelektrycznej po cenie odpowiadającej dwukrotnej wartości średniej taryfy sprzedaży energii elektrycznej wiąże się z użyciem „zasobów państwowych", efektem czego można go zakwalifikować jako pomoc państwa. Następnie sąd ten zastanawia się, czy zasądzenie odszkodowania przez sąd krajowy można uznać za „pomoc państwa" w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Wreszcie, ten sam sąd zadaje szereg pytań dotyczących kryteriów, które należy wziąć pod uwagę przy analizie zgodności tego środka z prawem Unii w przypadku uznania go za pomoc państwa.

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

1. Rozporządzenie (UE) nr 1407/2013

4. Artykuł 3 rozporządzenia (UE) 1407/2013 [2], zatytułowany „Pomoc de minimis", stanowi:

„1. Uważa się, że środki pomocy nie spełniają wszystkich kryteriów określonych w art. 107 ust. 1 [TFUE] i dlatego są zwolnione z wymogu zgłoszenia przewidzianego w art. 108 ust. 3 [TFUE], jeżeli spełniają warunki określone w niniejszym rozporządzeniu.

2. Całkowita kwota pomocy de minimis przyznanej przez państwo członkowskie jednemu przedsiębiorstwu nie może przekroczyć 200 000 EUR w okresie trzech lat podatkowych.

[…]".

5. Artykuł 5 ust. 2 tego rozporządzenia ma następującą treść:

„Pomocy de minimis nie można łączyć z pomocą państwa w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowalnych lub z pomocą państwa dla tego samego środka finansowania ryzyka, w przypadku gdyby taka kumulacja miała przekroczyć odpowiedni maksymalny poziom intensywności pomocy lub kwotę pomocy ustaloną pod kątem specyficznych uwarunkowań każdego przypadku w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych lub w decyzji Komisji. […]".

6. Artykuł 7 ust. 1 tego rozporządzenia tytułem przepisów przejściowych stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do pomocy przyznanej przed jego wejściem w życie, jeżeli pomoc spełnia wszystkie warunki określone niniejszym rozporządzeniem. Pomoc, która nie spełnia tych warunków, będzie oceniana przez Komisję zgodnie z odpowiednimi ramami, wytycznymi, komunikatami oraz zawiadomieniami".

[2] Rozporządzenie Komisji z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz.U. 2013, L 352, s. 1).

2. Rozporządzenie (UE) 2015/1589

7. Artykuł 1 rozporządzenia (UE) 2015/1589[3] stanowi:

„Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

[…]

b) »istniejąca pomoc« oznacza:

(i) bez uszczerbku dla […] pkt 3 i dodatku do załącznika IV do Aktu przystąpienia […] Łotwy […], wszelk[ą] pomoc istniejąc[ą] przed wejściem w życie TFUE w poszczególnych państwach członkowskich, czyli programy pomocowe oraz pomoc indywidualn[ą], które zostały wprowadzone w życie przed wejściem w życie TFUE, a które będą nadal stosowane po jego wejściu w życie w poszczególnych państwach członkowskich;

(ii) pomoc dozwoloną, czyli takie programy pomocowe i pomoc indywidualną, które zostały dozwolone przez Komisję lub przez Radę;

(iii) pomoc uważaną za dozwoloną na podstawie art. 4 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 659/1999[4] lub na podstawie art. 4 ust. 6 niniejszego rozporządzenia lub przed przyjęciem [rozporządzenia nr 659/1999], ale zgodnie z niniejszą procedurą;

(iv) pomoc uznaną za pomoc istniejącą na podstawie art. 17 niniejszego rozporządzenia;

(v) pomoc, jaka została uznana za pomoc istniejącą, ponieważ można stwierdzić, że w czasie gdy została wprowadzona w życie, nie stanowiła pomocy, a w okresie późniejszym stała się pomocą ze względu na rozwój rynku wewnętrznego bez wprowadzenia zmian przez państwo członkowskie. W przypadku gdy niektóre środki stają się pomocą po liberalizacji danego działania przez prawo Unii, środków takich nie uznaje się za pomoc istniejącą po terminie przyjętym dla liberalizacji;

c) »nowa pomoc« oznacza każdą pomoc, czyli programy pomocowe i pomoc indywidualną, która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy;

[…]”.

8. Artykuł 2 rozporządzenia 2015/1589, zatytułowany „Zgłoszenie nowej pomocy”, ma następującą treść:

„1. Z zastrzeżeniem odmiennych przepisów rozporządzeń wydanych zgodnie z art. 109 TFUE lub innych jego przepisów, zainteresowane państwo członkowskie zgłasza Komisji w odpowiednim czasie wszelkie plany przyznania nowej pomocy. […]

[…]”.

[3] Rozporządzenie Rady z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. 2015, L 248, s. 9).

[4] Rozporządzenie Rady z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 [t]raktatu WE (Dz.U. 1999, L 83, s. 1)

9. Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Klauzula zawieszająca”, stanowi:

„Pomocy podlegającej obowiązkowi zgłoszenia zgodnie z art. 2 ust. 1 nie wprowadza się w życie do czasu podjęcia przez Komisję decyzji zezwalającej na taką pomoc lub do czasu uznania takiej decyzji Komisji za podjętą”.

10. Artykuł 17 tego rozporządzenia, zatytułowany „Okres przedawnienia windykacji [odzyskania] pomocy”, stanowi:

„1. Uprawnienia Komisji w zakresie windykacji [odzyskania] pomocy podlegają 10-letniemu okresowi przedawnienia.

2. Okres przedawnienia rozpoczyna bieg w dniu, w którym przyznano pomoc niezgodną z prawem beneficjentowi albo w charakterze pomocy indywidualnej, albo w ramach programu pomocowego. […]

3. Jakąkolwiek pomoc, w odniesieniu do której upłynął okres przedawnienia, uznaje się za pomoc istniejącą”.

3. Dyrektywa 2002/20/WE

11. Motyw 30 dyrektywy 2002/20/WE[5] ma następujące brzmienie:

„Opłaty administracyjne mogą być nakładane na podmioty świadczące usługi łączności elektronicznej celem sfinansowania działalności krajowych organów regulacyjnych w zakresie zarządzania systemem zezwoleń i w celu przyznawania prawa użytkowania. […]”.

12. Artykuł 12 dyrektywy 2002/20, zatytułowany „Opłaty administracyjne”, w ust. 1 stanowi:

„1. Każda opłata administracyjna nałożona na przedsiębiorstwa świadczące usługi lub udostępniające sieć zgodnie z ogólnym zezwoleniem lub na rzecz którego zostało ustanowione prawo użytkowania winna:

a) w całości odnosić się jedynie do kosztów administracyjnych, które byłyby poniesione przy zarządzaniu, sprawowaniu nadzoru lub wdrażaniu planu ogólnych zezwoleń […]

[…]”.

B. Prawo łotewskie

13. Artykuł 40 ust. 1 Enerģētikas likums (ustawy o energii), w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 czerwca 2001 r. do dnia 7 czerwca 2005 r., stanowi:

„Państwowy dystrybutor energii elektrycznej nabywa od małych elektrowni wodnych nadwyżkę wytworzonej przez nie energii elektrycznej […] po cenie odpowiadającej dwukrotnej wartości

[5] Dyrektywa 2002/20/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie zezwoleń na udostępnienie sieci i usług łączności elektronicznej (Dz.U. 2002, L 108, s. 21) zmieniona dyrektywą 2009/140/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. (Dz.U. 2009, L 337, s. 37).

średniej taryfy sprzedaży energii elektrycznej. Cena zakupu zostanie następnie ustalona przez organ regulacyjny".

14. Artykuł 30 ust. 1 Elektroenerģijas tirgus likums (ustawy o rynku energii elektrycznej), w brzmieniu obowiązującym od dnia 8 czerwca 2005 r. do dnia 31 grudnia 2014 r., stanowi:

„Producenci energii elektrycznej wykorzystujący odnawialne źródła energii, którzy rozpoczęli działalność przed wejściem w życie niniejszej ustawy, sprzedają energię elektryczną operatorowi publicznemu […] za cenę, która była stosowana wobec nich w momencie, w którym niniejsza ustawa weszła w życie".

15. Artykuł 30 ust. 3 tej ustawy, w brzmieniu obowiązującym od dnia 8 czerwca 2005 r. do dnia 14 maja 2008 r., stanowi:

„[…] Koszt tego zakupu ponoszą wszyscy łotewscy odbiorcy końcowi energii elektrycznej proporcjonalnie do zużycia przez nich energii elektrycznej, w przypadku gdy część wytworzonej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych została nabyta przez operatora publicznego lub w przypadku gdy koszt poniesiony przez tego operatora stanowi przedmiot rekompensaty".

16. Artykuł 29 ust. 1 likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" (ustawy o organach regulacji usług publicznych) stanowi:

„Działalność organu regulacyjnego finansowana jest z wpływów z opłat państwowych za regulację usług publicznych oraz opłat uiszczanych przez podmioty świadczące usługi publiczne w sektorach regulowanych, przewidzianych w innych ustawach i rozporządzeniach".

III. Postępowania główne, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

17. Jeszcze przed przystąpieniem Republiki Łotewskiej do Unii ustawodawca tego państwa członkowskiego wprowadził regulacje mające na celu wspieranie wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł. W szczególności na mocy art. 40 ust. 1 ustawy o energii małe elektrownie wodne uzyskały na okres ośmiu lat od rozpoczęcia przez nie działalności prawo sprzedaży państwowemu dystrybutorowi nadwyżek energii elektrycznej po cenie odpowiadającej dwukrotnej wartości średniej taryfy sprzedaży energii elektrycznej. Taryfa ta miała zostać ustalona przez komisję regulacyjną.

18. Po przystąpieniu Republiki Łotewskiej do Unii Europejskiej wspomniana korzyść została utrzymana w mocy przez ustawę o rynku energii elektrycznej, która weszła w życie w dniu 8 czerwca 2005 r. Tak więc w spornym okresie, trwającym od marca 2006 r. do września 2008 r., producenci energii elektrycznej (tacy jak skarżące) mieli prawo do sprzedaży nadwyżki swojej produkcji po podwyższonej cenie operatorowi publicznemu, to jest spółce Latvenergo, która w 100% jest własnością państwa. Zgodnie z prawem krajowym średnią taryfę sprzedaży energii elektrycznej ustalała komisja regulacyjna, pełniąca funkcję regulatora rynku energii elektrycznej.

19. W 2010 r. Latvijas Republikas Satversmes tiesa (trybunał konstytucyjny, Łotwa) orzekł, że w latach 2005–2010 komisja regulacyjna błędnie obliczała tę podwyższoną cenę. W konsekwencji skarżące, które w tym okresie eksploatowały elektrownie wodne, zażądały od tego organu

naprawienia szkody poniesionej w wyniku nieustalenia przedmiotowej taryfy[6], a następnie zaskarżyły wydane w ich sprawach odmowy do sądu administracyjnego.

20. W dwóch wyrokach z dni 31 maja i 10 lipca 2019 r. Administratīvā apgabaltiesa (regionalny sąd administracyjny, Łotwa) nakazał komisji regulacyjnej wypłacić skarżącym odpowiednio kwoty w wysokości 3406,63 EUR i 662,26 EUR. Niemniej jednak, uwzględniając opinię Komisji Europejskiej, o którą sąd ten zwrócił się w toku postępowania, uzależnił on wypłatę tych kwot od spełnienia warunku zawieszającego polegającego na zgłoszeniu ich Komisji jako pomocy państwa i wydania zgody przez Komisję lub uznania, że zgoda została wydana.

21. Komisja regulacyjna wniosła skargę kasacyjną od tych wyroków do Augstākā tiesa (Senāts) (sądu najwyższego). Sąd ten postanowił zawiesić postępowanie w obu sprawach i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi, które są identyczne w obu sprawach:

„1) Czy nałożony na operatora publicznego obowiązek, by dokonywał zakupu energii elektrycznej po cenie wyższej od ceny rynkowej od producentów wykorzystujących do wytwarzania energii elektrycznej odnawialne źródła energii, przy czym operator ten korzysta z nałożonego na końcowego odbiorcę obowiązku zapłaty proporcjonalnie do zużycia energii, należy uznać za interwencję państwa lub przy użyciu zasobów państwowych w rozumieniu art. 107 ust. 1 [TFUE]?

2) Czy pojęcie »liberalizacji rynku energii elektrycznej« należy interpretować w ten sposób, że liberalizacja już nastąpiła, gdy występują pewne elementy wolnego handlu, jak na przykład umowy zawarte przez operatora publicznego z dostawcami z innych państw członkowskich? Czy można uznać, że liberalizacja rynku energii elektrycznej rozpoczyna się w chwili, gdy przepisy przyznają niektórym odbiorcom energii elektrycznej (na przykład odbiorcom energii elektrycznej przyłączonym do systemu przesyłowego lub niebędącym gospodarstwami domowymi odbiorcom energii elektrycznej przyłączonym do systemu dystrybucyjnego) prawo do zmiany dystrybutora energii elektrycznej? Jaki jest wpływ zmian regulacji rynku energii elektrycznej na Łotwie na ocenę pomocy przyznanej producentom energii elektrycznej w świetle art. 107 ust. 1 [TFUE] (do celów udzielenia odpowiedzi na pytanie pierwsze), w szczególności na sytuację sprzed 2007 r.?

3) W przypadku gdy z odpowiedzi na pytania pierwsze i drugie wynika, że pomoc przyznana producentom energii elektrycznej nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 [TFUE], to czy okoliczność, że skarżąca działa obecnie na zliberalizowanym rynku energii elektrycznej i że wypłata odszkodowania przysparza jej obecnie korzyści w stosunku do innych operatorów działających na danym rynku, oznacza, że odszkodowanie należy uznać za pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 [TFUE]?

4) W przypadku gdy z odpowiedzi na pytania pierwsze i drugie wynika, że pomoc przyznana producentom energii elektrycznej stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 [TFUE], to czy w kontekście kontroli pomocy państwa przewidzianej w tym postanowieniu należy uznać, że żądanie skarżącej dotyczące naprawienia szkody poniesionej przez nią wskutek niepełnego wykonania przewidzianego ustawą prawa do otrzymania

[6] Rzekoma szkoda odpowiada różnicy między ceną zapłaconą skarżącym przez operatora publicznego a ceną, po której operator musiałby kupować energię elektryczną, gdyby średnia taryfa za sprzedaż energii elektrycznej została ustalona za okres od dnia 1 marca 2006 r. do dnia 30 listopada 2007 r. dla DOBELES HES oraz za okres od dnia 1 marca 2006 r. do dnia 30 września 2008 r. dla GM.

wyższej płatności z tytułu wytworzonej energii elektrycznej stanowi wniosek o przyznanie nowej pomocy państwa, czy też wniosek o wypłatę części pomocy państwa, która nie została wcześniej otrzymana?

5) W przypadku gdy na pytanie czwarte zostanie udzielona odpowiedź, że żądanie odszkodowania należy oceniać w kontekście przeszłych okoliczności jako wniosek o wypłatę części pomocy państwa, która nie została wcześniej otrzymana, to czy z art. 107 ust. 1 [TFUE] wynika, iż w celu rozstrzygnięcia w przedmiocie wypłaty wspomnianej pomocy państwa należy przeanalizować obecną sytuację na rynku i wziąć pod uwagę obowiązujące przepisy (w tym istniejące obecnie ograniczenia zapobiegające nadmiernej rekompensacie)?

6) Czy okoliczność, że elektrownie wiatrowe w odróżnieniu od elektrowni wodnych otrzymały w przeszłości pełną pomoc, ma znaczenie dla celów wykładni art. 107 ust. 1 [TFUE]?

7) Czy okoliczność, że jedynie część elektrowni wodnych, które otrzymały niepełną pomoc, otrzymuje obecnie odszkodowanie, ma znaczenie dla celów wykładni art. 107 ust. 1 [TFUE]?

8) Czy art. 3 ust. 2 i art. 7 ust. 1 [rozporządzenia nr 1407/2013] należy interpretować w ten sposób, że ponieważ kwota pomocy będącej przedmiotem niniejszej sprawy nie przekracza progu pomocy de minimis, pomoc tę należy uznać za spełniającą kryteria ustanowione dla pomocy de minimis? Czy art. 5 ust. 2 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że w niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę określone w decyzji Komisji SA.43140 warunki zapobiegania nadmiernej rekompensacie, uznanie wypłaty odszkodowania za poniesioną szkodę za pomoc de minimis może prowadzić do niedopuszczalnej kumulacji?

9) Czy w przypadku uznania w niniejszej sprawie, że pomoc państwa została przyznana/wypłacona, art. 1 lit. b) i c) [rozporządzenia 2015/1589] należy interpretować w ten sposób, że okoliczności takie jak w niniejszej sprawie odpowiadają nowej pomocy państwa, a nie istniejącej pomocy państwa?

10) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie dziewiąte, czy przy ocenie zgodności sytuacji skarżącej z pomocą uznawaną za pomoc istniejącą w rozumieniu art. 1 lit. b) ppkt (iv) rozporządzenia 2015/1589 należy brać pod uwagę jedynie datę, w której nastąpiła rzeczywista wypłata pomocy, jako początek biegu przedawnienia w rozumieniu art. 17 ust. 2 tego rozporządzenia?

11) Czy w przypadku uznania, że pomoc państwa została przyznana/wypłacona, art. 108 ust. 3 [TFUE] oraz art. 2 ust. 1 i art. 3 rozporządzenia 2015/1589 należy interpretować w ten sposób, że postępowanie w sprawie zgłoszenia pomocy państwa, takie jak rozpatrywane w niniejszej sprawie, uznaje się za właściwe, jeżeli sąd krajowy uwzględnia żądanie odszkodowania za poniesioną szkodę pod warunkiem otrzymania decyzji Komisji zezwalającej na pomoc i nakazuje ministerstwu gospodarki przekazanie Komisji odpowiedniego oświadczenia dotyczącego pomocy dla działalności gospodarczej w terminie dwóch miesięcy od dnia wydania wyroku?

12) Czy okoliczność, że roszczenia o naprawienie poniesionej szkody dochodzi się od podmiotu sektora publicznego (komisji regulacyjnej), który w przeszłości nie musiał ponosić takich kosztów, oraz okoliczność, że budżet tego podmiotu składa się z państwowych opłat uiszczanych przez podmioty świadczące usługi publiczne, należące do sektorów regulowanych, które to opłaty powinny być przeznaczone wyłącznie na działalność regulacyjną, ma znaczenie dla celów wykładni art. 107 ust. 1 [TFUE]?

13) Czy system odszkodowań taki jak rozpatrywany w niniejszej sprawie jest zgodny z zasadami zawartymi w prawie Unii i mającymi zastosowanie do sektorów regulowanych, w szczególności z art. 12 i motywem 30 [dyrektywy 2002/20]?".

22. Uwagi na piśmie złożyły organ regulacyjny, rządy łotewski, niemiecki i niderlandzki oraz Komisja. Strony te udzieliły również w wyznaczonym terminie odpowiedzi na piśmie na pytania zadane przez Trybunał w zastosowaniu art. 61 § 1 jego regulaminu postępowania. Ponadto wymienione podmioty, skarżące oraz rząd hiszpański przedstawiły swoje stanowisko na rozprawie, która odbyła się w dniu 29 marca 2022 r.

IV. Analiza prawna

A. W przedmiocie pytania pierwszego

23. W pytaniu pierwszym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy system, który nakłada na operatorów publicznych obowiązek zakupu energii elektrycznej wytworzonej z odnawialnych źródeł energii po cenie wyższej od ceny rynkowej poprzez zobowiązanie nałożone na odbiorcę końcowego polegające na finansowaniu tych płatności, należy uznać za „interwencję państwa lub przy użyciu zasobów państwowych" w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

24. Należy przypomnieć, że uznanie za „pomoc państwa" w rozumieniu tego przepisu jest uzależnione od spełnienia czterech przesłanek, a mianowicie, że ma miejsce interwencja państwa lub przy użyciu zasobów państwowych, że interwencja ta może wywierać wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi, że przyznaje ona beneficjentowi selektywną korzyść i że zakłóca konkurencję lub grozi jej zakłóceniem [7].

25. Pytanie, z którym zwrócono się do Trybunału, dotyczy wyłącznie pierwszej z tych przesłanek, a mianowicie istnienia zasobów państwowych. W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem środek można zakwalifikować jako interwencję państwa lub pomoc przyznaną przy użyciu zasobów państwowych, jeżeli spełnione są kumulatywnie dwie odrębne przesłanki: 1) środek można przypisać państwu członkowskiemu oraz 2) środek jest przyznawany bezpośrednio lub pośrednio z zasobów państwowych [8].

26. Co się tyczy, po pierwsze, przesłanki przypisania danego środka państwu, trzeba zbadać to, czy należy uznać, że władze publiczne uczestniczyły w ustanowieniu tego środka. Przesłankę uważa się za spełnioną, gdy dany środek został wprowadzony ustawą lub rozporządzeniem [9].

[7] Wyrok z dnia 13 września 2017 r., ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, pkt 17 i przytoczone tam orzecznictwo).

[8] Zobacz podobnie wyrok z dnia 16 maja 2002 r., Francja/Komisja (C-482/99, EU:C:2002:294, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

[9] Wyrok z dnia 28 marca 2019 r., Niemcy/Komisja (C-405/16 P, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Niemcy/Komisja", EU:C:2019:268, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

W tym względzie warto zauważyć, że mechanizm kompensacyjny będący przedmiotem sporu w postępowaniu głównym został wprowadzony drogą legislacyjną i w związku z tym należy go przypisać państwu, co zresztą nie zostało zakwestionowane przez żadną z zainteresowanych stron.

27. Po drugie, w odniesieniu do przesłanki polegającej na tym, żeby korzyść została przyznana przy użyciu zasobów państwowych, należy zauważyć, że za wchodzące w zakres zastosowania art. 107 ust. 1 TFUE uznaje się jedynie korzyści przyznane bezpośrednio lub pośrednio przy użyciu zasobów państwowych [10].

28. Na wstępie pragnę zauważyć, że przedstawione na piśmie przez Komisję uwagi dotyczące tego drugiego kryterium spowodowały złożenie przez rząd niemiecki wniosku o rozpatrzenie niniejszych spraw przez wielką izbę, zgodnie z art. 16 ust. 3 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zdaniem rządu niemieckiego potraktowanie przedmiotowych spraw w ten sposób jest uzasadnione faktem, że kwestia dotycząca kryteriów, które należy wziąć pod uwagę w celu ustalenia istnienia „zasobów państwowych", ma zasadnicze znaczenie dla wykładni art. 107 ust. 1 TFUE. W szczególności rząd ten uważa, że podatkowy charakter środka nie przesądza sam w sobie o tym, iż otrzymane zasoby mają charakter państwowy, w przeciwieństwie do stanowiska bronionego przez Komisję w tej kwestii. Decydującym czynnikiem zdaniem rządu niemieckiego jest natomiast to, czy otrzymane zasoby są faktycznie do dyspozycji organów publicznych lub pod kontrolą państwa. Charakter podatkowy stanowi w ramach całościowej oceny tylko jedną z przesłanek istnienia kontroli publicznej i uprawnienia do dysponowania otrzymanymi zasobami.

29. Przed zajęciem stanowiska na ten temat należy ustalić, czy środek rozpatrywany w postępowaniach głównych wiąże się z zasobami państwowymi.

1. Ocena systemu łotewskiego z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału

30. Na wstępie pragnę zauważyć, że wypracowane zostało obfite orzecznictwo dotyczące środków wsparcia dla energii odnawialnych, wdrażanych przez większość państw członkowskich. Orzecznictwo to zawiera wskazówki pomocne w udzieleniu odpowiedzi na pytanie pierwsze.

31. Z orzecznictwa Trybunału wynika zatem, że środek polegający na obowiązku zakupu energii może wchodzić w zakres pojęcia „pomocy", mimo że nie wiąże się z przekazaniem zasobów państwowych [11]. Artykuł 107 ust. 1 TFUE obejmuje bowiem wszelkie środki pieniężne, które organy publiczne mogą faktycznie przeznaczyć na wsparcie przedsiębiorstw, bez względu na fakt, czy środki te wchodzą na stałe w skład majątku państwa. Nawet jeśli kwoty odpowiadające środkowi pomocy nie są stale w posiadaniu skarbu państwa, to fakt, że stale znajdują się one pod kontrolą publiczną, a zatem w dyspozycji właściwych organów krajowych, wystarcza, aby można je było uznać za „zasoby państwowe" [12].

32. Trybunał orzekł także, że fundusze zasilane z obowiązkowych opłat nakładanych przez ustawodawstwo państwa członkowskiego, zarządzane i dzielone zgodnie z tym ustawodawstwem, można uznać za zasoby państwowe w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, nawet jeśli zarządzają nimi

[10] Wyrok z dnia 16 maja 2002 r., Francja/Komisja (C-482/99, EU:C:2002:294, pkt 24).

[11] Wyrok z dnia 13 września 2017 r., ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

[12] Wyrok z dnia 13 września 2017 r., ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).

podmioty odrębne od władz publicznych [13]. Elementem decydującym w tym względzie jest fakt, że podmioty te są uprawnione przez dane państwo członkowskie do zarządzania zasobami państwowymi, a nie tylko spoczywa na nich obowiązek zakupu przy użyciu własnych zasobów finansowych [14]. W tym względzie konieczne jest, aby istniał związek między z jednej strony rozpatrywaną korzyścią a z drugiej strony uszczupleniem, przynajmniej potencjalnym, budżetu państwa [15]. Związek ten istnieje w każdym razie wtedy, gdy ustawodawca wymaga, aby konsumenci końcowi uiszczali zgodnie z obiektywnym kryterium (na przykład zużycia energii) składkę na rzecz organu publicznego. Taka składka jest w istocie porównywalna do podatku. Podobnie jest w sytuacji, gdy składkę otrzymuje podmiot inny niż organ publiczny, na przykład operator systemu [16].

33. Trybunał oparł się w szczególności na wyżej wymienionych argumentach, aby orzec, że środki, o których mowa w szeregu spraw wykazujących podobieństwa do sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym, należy uznać za wiążące się z wykorzystaniem zasobów państwowych [17].

34. Po przeanalizowaniu przypadków, w których Trybunał orzekł, że istniała kontrola państwa nad omawianymi zasobami, konieczne jest również zbadanie okoliczności, w których Trybunał stwierdził brak takiej kontroli.

35. W wyroku PreussenElektra Trybunał uznał, że zasoby państwowe nie zostały zaangażowane w przypadku środków, za pomocą których państwo ustala jedynie minimalną lub maksymalną cenę zakupu lub sprzedaży określonego produktu lub usługi [18]. Wynika z tego, że państwo nie kontroluje środków ani nie dysponuje nimi wówczas, gdy ustawodawca reguluje ceny i określa w razie potrzeby sposób podziału obciążenia finansowego wynikającego z tej ceny pomiędzy zainteresowane podmioty prywatne, bez ingerencji w zarządzanie lub alokację funduszy. W tym przypadku podmioty prywatne zarządzają własnymi środkami finansowymi, a nie zasobami państwowymi.

36. Ponadto nie uznaje się, że mamy do czynienia z występowaniem zasobów państwowych wówczas, gdy przewidziana w ustawie opłata w przypadku z góry określonej kategorii osób (czyli konsumentów) nie jest obowiązkowa. W wyroku Niemcy/Komisja Trybunał uznał, że aby można było mówić o zasobach państwowych, opłata musi być obowiązkowa de iure, w tym sensie, że jej obowiązkowy charakter musi wynikać z prawa krajowego [19]. W konsekwencji, jeżeli przepisy krajowe ograniczają się jedynie do „pozwolenia" na przeniesienie opłaty na określoną kategorię osób, to na tę kategorię osób nie nakłada się „opłaty obowiązkowej" i w związku z tym środki pochodzące z takiej opłaty nie stają się zasobami państwowymi.

37. W świetle powyższego należy teraz dokonać oceny rozpatrywanego łotewskiego środka.

[13] Wyroki: z dnia 2 lipca 1974 r., Włochy/Komisja (173/73, EU:C:1974:71, pkt 35); z dnia 19 grudnia 2013 r., Association Vent De Colère! i in.. (C-262/12, EU:C:2013:851, pkt 25).

[14] Wyrok z dnia 19 grudnia 2013 r., Association Vent De Colère! i in. (C-262/12, EU:C:2013:851, pkt 30, 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

[15] Wyrok w sprawie Niemcy/Komisja (pkt 60, 84 i przytoczone tam orzecznictwo).

[16] Wyrok z dnia 17 lipca 2008 r., Essent Netwerk Noord i in. (C-206/06, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Essent Netwerk Noord i in.", EU:C:2008:413, pkt 45–47, 66); a także wyrok w sprawie Niemcy/Komisja (pkt 65–71).

[17] Wyrok w sprawie Essent Netwerk Noord i in. Zobacz także wyroki: z dnia 19 grudnia 2013 r., Association Vent De Colère! i in. (C-262/12, EU:C:2013:851); a także z dnia 15 maja 2019 r., Achema i in. (C-706/17, EU:C:2019:407).

[18] Wyrok z dnia 13 marca 2001 r., PreussenElektra (C-379/98, zwany dalej „wyrokiem w sprawie PreussenElektra", EU:C:2001:160, pkt 58, 59).

[19] Wyrok w sprawie Niemcy/Komisja (pkt 70, 71).

38. W pierwszej kolejności zauważam, że system wprowadzony przez rząd łotewski zawierał obowiązkową opłatę, która została jednostronnie nałożona przez ustawodawcę w drodze wiążącego aktu prawnego na wszystkich konsumentów końcowych i, co za tym idzie, jest porównywalna do podatku [20].

39. W drugiej kolejności należy podkreślić, że pobranymi od konsumentów końcowych kwotami, które zostały wykorzystane na zakup energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych, zarządzał podmiot znajdujący się pod kontrolą publiczną, a mianowicie spółka Latvenergo, będąca w 100% własnością państwa. Spółka ta zarządzała otrzymywanymi środkami i przekazywała je dostawcom energii odnawialnej zgodnie z kryteriami określonymi przez prawo łotewskie. Fakt, że Latvenergo nie przysługuje swoboda w zakresie wyboru sposobu, w jaki pozyskiwane fundusze mają być wykorzystane (a muszą być wykorzystane wyłącznie na cele przewidziane w tym systemie), nie umniejsza znaczenia faktu, że to władze publiczne podejmują wszystkie decyzje w tym zakresie [21].

40. Należy zatem zauważyć, że przez cały cykl dystrybucji omawianych funduszy, to znaczy od momentu ich pobrania od odbiorców końcowych energii elektrycznej do chwili podziału pomiędzy spółki, środki te znajdowały się stale pod ściśle uregulowaną kontrolą publiczną.

41. Chciałbym również zauważyć, że ze względu na swoje właściwości system łotewski różni się od systemów rozpatrywanych w sprawach, w których zapadły wyroki PreussenElektra i Niemcy/Komisja. Tak więc w systemie będącym przedmiotem postępowania głównego opłaty związane z zakupem wynikają z wiążącego aktu prawnego, to jest stanowią obowiązkową opłatę nałożoną ustawą, w przeciwieństwie do opłaty będącej przedmiotem sporu w sprawie Komisja/Niemcy. Ponadto w odróżnieniu od systemu rozpatrywanego w sprawie PreussenElektra, w ramach którego przewidziano finansowanie środków wsparcia energii ze źródeł odnawialnych wyłącznie ze źródeł prywatnych, fundusze wykorzystywane w ramach systemu łotewskiego w celu zrekompensowania kosztów związanych z zakupem energii elektrycznej po ustalonej przez państwo wyższej cenie były pobierane od konsumentów końcowych. Należy też przypomnieć, że obowiązek zakupu w ramach systemu łotewskiego jest nałożony na konkretnego, całkowicie publicznego operatora, nie zaś na podmioty prywatne.

42. Uwzględniając powyższe argumenty, jestem zdania, że pomimo podejścia przyjętego w tej kwestii przez rząd niemiecki system łotewski wiąże się z użyciem „zasobów państwowych" w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Po pierwsze bowiem, jak wyjaśniono w pkt 38 niniejszej opinii, system ten jest finansowany za pomocą porównywalnej z podatkiem obowiązkowej opłaty. Po drugie, jak zostało to przedstawione w pkt 39 i 40 niniejszej opinii, zasoby zaangażowane w finansowanie systemu są pobierane, zarządzane i dzielone przez państwo, a zatem pozostają przez cały czas pod jego kontrolą.

2. Stanowisko w kwestii podniesionej przez rząd niemiecki

43. Kwestia podniesiona przez rząd niemiecki świadczy o złożoności wykładni pojęcia „zasobów państwowych", zwłaszcza w dziedzinie energii odnawialnej. Wyzwaniem dla Trybunału jest zatem ustalenie punktu równowagi między z jednej strony „ryzykiem włączenia w zbyt wąskim zakresie", co doprowadziłoby do umożliwienia powstawania na gruncie prawa unijnego złożonych systemów mających na celu obejście przepisów dotyczących pomocy państwa,

[20] Zobacz pkt 32 niniejszej opinii.

[21] Zobacz podobnie wyrok w sprawie Essent Netwerk Noord i in. (pkt 69, 70).

i z drugiej strony „ryzykiem włączenia w nadmiernym zakresie", które wynikałoby z uznania za pomoc państwa środków wsparcia dla energii odnawialnych, które nie wiążą się z wykorzystaniem zasobów państwowych.

44. Trybunał zajmował się w tym kontekście szeregiem spraw dotyczących systemów wsparcia dla energii odnawialnych wdrażanych przez państwa członkowskie. Mającym rozstrzygające znaczenie wnioskiem wynikającym z tego orzecznictwa jest zaś to, że aby można było wykazać istnienie zasobów państwowych, zaangażowane środki muszą pozostawać pod stałą kontrolą publiczną i faktycznie do dyspozycji państwa. Innymi słowy, istnienie zasobów państwowych będzie zależało od stopnia kontroli, jaką państwo sprawuje nad zaangażowanymi środkami.

45. Wniosek ten pozwala nam, po pierwsze, wykluczyć stosowanie zasad odnoszących się do pomocy państwa wówczas, gdy państwo nie ma kontroli nad zaangażowanymi środkami – na przykład w sytuacji, gdy system wsparcia dla energii odnawialnej przewiduje rozdzielanie środków pochodzenia prywatnego między przedsiębiorstwa bez udostępniania tych środków państwu, co miało miejsce sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku PreussenElektra.

46. Po drugie, z orzecznictwa przywołanego w pkt 31 i 32 niniejszej opinii wynika, że warunek kontroli zasobów państwowych uznaje się za spełniony w dwóch przypadkach, to jest, po pierwsze, wówczas gdy przedmiotowy środek dotyczy funduszy zasilanych z podatków lub innych obowiązkowych opłat, takich jak składki lub obciążenia, które zasilają budżet państwa, a zatem są zbliżone do podatku, i, po drugie, gdy ustawodawstwo krajowe nakłada obowiązek zapłaty składek, a powstałe dzięki nim fundusze są zarządzane i wydawane przez samo państwo lub przez podmiot działający w imieniu i pod kontrolą państwa.

47. Czy są to warunki, które należy spełnić kumulatywnie? To właśnie tę kwestię podniósł w istocie rząd niemiecki. Moim zdaniem odpowiedź na to pytanie musi być przecząca.

48. Uważam, że wykładni orzecznictwa Trybunału należy dokonywać w ten sposób, iż w przypadku, gdy mamy do czynienia ze środkami pochodzącymi z podatków lub innych opłat, składek lub obciążeń, które są nakładane jednostronnie nakładane przez prawodawcę na wszystkich konsumentów końcowych w drodze wiążącego aktu prawnego i które mogą w związku z tym być porównywalne do podatku, środki te mają zawsze charakter państwowy – co jest w oczywisty sposób nierozerwalnie związane z pojęciem „podatku" – efektem czego warunek dotyczący kontroli tych środków i dysponowania nimi przez państwo można uznać za spełniony. Wydaje mi się ponadto, że takie stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału [22].

49. Niemniej jednak wspomniany warunek nie jest jedynym, który umożliwia uznanie, że dany środek wiąże się z użyciem zasobów państwowych. Istnienie zasobów państwowych można wykazać również za pomocą drugiego kryterium, które umożliwia ustalenie, czy środki zebrane na podstawie aktu ustawodawczego w rzeczywistości znajdują się pod kontrolą państwa [23].

[22] Zobacz wyrok w sprawie Essent Netwerk Noord i in. (pkt 69–75); zob. też wyroki: z dnia 19 grudnia 2013 r., Association Vent De Colère! i in. (C-262/12, EU:C:2013:851, pkt 21, 25, 28–36); z dnia 15 maja 2019 r., Achema i in.. (C-706/17, EU:C:2019:407, pkt 63–67); a także z dnia 16 września 2021 r., FVE Holýšov I i in./Komisja (C-850/19 P, niepublikowany, EU:C:2021:740, pkt 46).

[23] Aby można było uznać, że ten warunek został spełniony, należy wykazać, że fundusze zostały zebrane i są zarządzane przez spółkę znajdującą się pod kontrolą państwa.

50. Uważam ponadto, że faktu, iż w niektórych przypadkach Trybunał zdecydował się przystąpić do analizy tego drugiego kryterium, mimo że wcześniej stwierdził, że chodziło o podatek, nie należy interpretować jako dorozumiane uznanie kumulatywnego charakteru tych dwóch warunków, jak twierdzi rząd niemiecki. Przypominam w tym względzie, że analiza, o której przeprowadzenie zwrócono się do Trybunału w szczególności w wyżej wymienionych sprawach, dotyczyła środków, które różniły się znacznie pod względem ich złożoności, zarówno prawnej, jak i ekonomicznej. A zatem może okazać się, że przeprowadzenie oceny „całości […] okoliczności" poszczególnego środka – by użyć słów Trybunału z wyroku Essent Netwerk Noord i in. – jest konieczne w przypadkach, gdy podatkowy charakter danego środka może nie być jasno i jednoznacznie określony. Ponadto przeprowadzenie takiej analizy będzie oczywiście konieczne wówczas, gdy dany środek nie jest podatkiem ani obowiązkową opłatą, która mogłaby być porównywalna do podatku.

51. Zwracam również uwagę, że alternatywny charakter tych dwóch „warunków" potwierdza także orzecznictwo Trybunału. A zatem zgodnie z moją wykładnią wyroku w sprawie Niemcy/Komisja [24] w związku z tym, że rozpatrywana w tym wyroku dopłata EEG nie miała tych samych właściwości co dopłata do ceny energii elektrycznej zbadana przez Trybunał w wyroku Essent Netwerk Noord i in. (czyli takich jak podatek), Trybunał uznał, że powinien on przeanalizować pozostałe z elementów wskazanych przez Sąd w wyroku, od którego zostało wniesione odwołanie, przemawiających za państwowym pochodzeniem zasobów [25]. Ponadto w wyroku Achema i in. [26] Trybunał stwierdził, że fundusze pobierane obowiązkowo przez operatorów sieci dystrybucyjnych od podmiotów gospodarczych i od odbiorców końcowych można uznać za zasoby państwowe (pkt 64 i 65 tego wyroku), a następnie stwierdził „ponadto", że fundusze te są rozdzielane pomiędzy beneficjentów systemu przez organ znajdujący się pod kontrolą publiczną, który nie dysponuje zakresem uznania w odniesieniu do określenia i przeznaczenia tych funduszy, i że fundusze te należy uznać za pozostające pod kontrolą publiczną (pkt 66 i 67 tego wyroku).

3. Odpowiedź na pytanie prejudycjalne

52. W świetle powyższego uważam, że na pierwsze pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć w ten sposób, iż nałożony na operatora publicznego obowiązek, by dokonywał zakupu energii elektrycznej po cenie wyższej od ceny rynkowej od producentów wykorzystujących do wytwarzania energii elektrycznej odnawialne źródła energii, przy czym operator ten korzysta z nałożonego na końcowego odbiorcę obowiązku zapłaty proporcjonalnie do zużycia energii, należy uznać za pomoc państwa przyznawaną przy użyciu zasobów państwowych w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

[24] Zobacz pkt 65–72 tego wyroku. Zobacz także podobnie wyrok z dnia 16 września 2021 r., FVE Holýšov I i in./Komisja (C-850/19 P, niepublikowany, EU:C:2021:740, pkt 46).

[25] W pkt 72 wyroku w sprawie Niemcy/Komisja Trybunał dopiero po wykluczeniu istnienia „specjalnego podatku" uznał, że należy „zatem" zbadać, czy dwa pozostałe elementy (tj. kontrola państwowa nad funduszami lub nad operatorami sieci) uzasadniają „jednak" dojście do wniosku, że środki generowane przez dopłatę EEG stanowią zasoby państwowe.

[26] Wyroku z dnia 15 maja 2019 r., C-706/17, EU:C:2019:407.

B. W przedmiocie pytania drugiego

53. W pytaniu drugim sąd odsyłający zwraca się w istocie o ustalenie, jakie elementy pozwalają określić datę liberalizacji rynku energii elektrycznej na Łotwie i zakres, w jakim sytuacja na tym rynku przed 2007 r. mogłaby mieć wpływ na ocenę istnienia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

54. Zdaniem rządu łotewskiego Trybunał powinien uznać powyższe pytanie za niedopuszczalne, ponieważ jest mało prawdopodobne, aby miało ono wpływ na rozstrzygnięcie sporu w postępowaniu głównym, a to ze względu na to, że odszkodowania, których domagają się skarżące, spełniają kryteria „pomocy państwa" niezależnie od momentu liberalizacji rynku energii elektrycznej.

55. Zważywszy, że to sąd odsyłający jest jedyny właściwy do tego, aby ustalić i ocenić stan faktyczny sporu w postępowaniu głównym i to sąd ten powinien powyższą kwestię rozstrzygnąć, moim zdaniem należy uznać, że w pytaniu tym sąd zastanawia się, czy może istnieć pomoc państwa na rynku, który nie został zliberalizowany. Można bowiem zadać sobie następujące pytanie: czy w przypadku braku liberalizacji rynku energii niektóre z przesłanek przewidzianych w art. 107 ust. 1 TFUE mogą nie zostać spełnione. Przypominam w tym względzie, że uznanie za „pomoc państwa" zakłada spełnienie czterech przesłanek, w tym tych polegających na tym, że pomoc powinna „zakłócać konkurencję" i „wywierać wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi".

56. Należy zauważyć, po pierwsze, że Trybunał już orzekł, że korzyści przyznawane niektórym przedsiębiorstwom, na przykład w postaci subwencji, mogły oddziaływać na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi i zakłócać konkurencję nawet przed pełną liberalizacją rynku w danym sektorze [27]. Po drugie, Trybunał stwierdził, że to do sądu krajowego należy ocena, czy rynek jest otwarty na konkurencję [28]. Wydaje się jednak, że sąd odsyłający odpowiedział na to pytanie twierdząco, wskazując, że łotewski rynek energii elektrycznej był już zliberalizowany (i połączony z rynkami energii elektrycznej innych państw członkowskich) jeszcze przed dniem 1 lipca 2007 r., czyli przed wystąpieniem okoliczności sporu w postępowaniu głównym.

57. W tych okolicznościach uważam, że Trybunał powinien uznać pytanie drugie za niedopuszczalne, ponieważ wydaje się ono hipotetyczne i nie ma wpływu na wynik sporu w postępowaniu głównym. Przypominam w tym względzie, że Trybunał orzekł, iż nie ma właściwości do orzekania w przedmiocie pytań prejudycjalnych, z którymi zwraca się sąd odsyłający, jeżeli pytania te nie mają w sposób oczywisty żadnego związku z okolicznościami faktycznymi bądź z przedmiotem sporu przed sądem krajowym i nie odpowiadają obiektywnym potrzebom rozstrzygnięcia tego sporu [29].

C. W przedmiocie pytania trzeciego

58. W świetle odpowiedzi, jaką proponuję udzielić na pytanie pierwsze, uważam, że nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie trzecie. Na wypadek gdyby Trybunał uznał, że należy udzielić odpowiedzi na to pytanie, odsyłam do poniższej analizy dotyczącej pytania czwartego.

[27] Wyrok z dnia 10 czerwca 2010 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-140/09, EU:C:2010:335, pkt 49).

[28] Wyrok z dnia 10 czerwca 2010 r., Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-140/09, EU:C:2010:335, pkt 50).

[29] Wyrok z dnia 17 maja 1994 r., Corsica Ferries (C-18/93, EU:C:1994:195, pkt 14).

D. W przedmiocie pytań czwartego i dziewiątego

59. W pytaniu czwartym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy w przypadku uznania spornego środka za „pomoc państwa" uwzględnienie żądania odszkodowania za poniesione szkody stanowiłoby nową pomoc lub należałoby je potraktować jako wypłatę części pomocy państwa, która nie została wcześniej otrzymana. Zadając pytanie dziewiąte, sąd ten pyta, czy pomoc państwa przyznaną w formie odszkodowania należy uznać za „nową pomoc", czy za „pomoc istniejącą" w rozumieniu art. 1 lit. b) i c) rozporządzenia 2015/1589. Jestem zdania, że te dwa pytania należy rozpatrzyć łącznie, gdyż są one ze sobą powiązane.

1. W przedmiocie wpływu kwalifikacji roszczeń odszkodowawczych skarżących w świetle przepisów dotyczących pomocy państwa

60. Należy zauważyć, po pierwsze, że strony w postępowaniu głównym podniosły kwestię, czy stwierdzenie istnienia pomocy państwa może zależeć od klasyfikacji powództw wniesionych zgodnie z prawem krajowym.

61. W tym względzie skarżące i rząd niderlandzki uważają, że sąd odsyłający w sporach zawisłych w postępowaniu głównym powinien wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie roszczenia odszkodowawczego w oparciu o odpowiedzialność akwiliańską organu regulacyjnego. Szkoda, której roszczenie to dotyczy, wynikła bowiem z winy organu i została ponadto stwierdzona przez sąd krajowy. W związku z tym w oparciu o orzecznictwo wyprowadzone z wyroku z dnia 27 września 1988 r., Asteris i in. (od 106/87 do 120/87, EU:C:1988:457), opisane w pkt 63 niniejszej opinii, skarżące utrzymują, że okoliczność, iż wniesione powództwo dotyczy odszkodowania, jest sama w sobie wystarczająca, aby móc na jej podstawie wykluczyć istnienie pomocy państwa.

62. Natomiast rząd łotewski utrzymuje, że odszkodowanie, o którego zasądzenie wniosły skarżące, nie odpowiada powództwu o naprawienie szkody spowodowanej interwencją państwa, i to pomimo kwalifikacji tego powództwa jako takiego w prawie krajowym; stanowi ono raczej korzyść, która została przysporzona na podstawie art. 30 ust. 3 ustawy o rynku energii elektrycznej [30].

63. Po drugie, należy podnieść, iż Trybunał orzekł już w podobnej kwestii w wyroku w sprawie Asteris i in., że pomoc państwa ma zasadniczo inny charakter prawny niż odszkodowanie, które władze krajowe zobowiązane są wypłacić jednostkom w ramach naprawienia wyrządzonej przez nie szkody [31]. Wypłacając odszkodowanie, państwo dąży bowiem do przywrócenia sytuacji finansowej, która istniałaby, gdyby nie została pogorszona przez interwencję państwa. Nie ma wątpliwości, że niektóre formy odszkodowania przyznawane przedsiębiorstwom nie stanowią pomocy państwa. Natomiast celem pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE jest przysporzenie niektórym przedsiębiorstwom korzyści, która poprawi ich obecną sytuację finansową i pozycję na rynku w stosunku do innych konkurentów.

[30] Przepis ten przewiduje prawo do sprzedaży nadwyżki energii elektrycznej operatorowi publicznemu po cenie odpowiadającej dwukrotności średniej taryfy sprzedaży energii elektrycznej, wyższej niż ustalona w danym okresie.

[31] Wyroku z dnia 27 września 1988 r., Asteris i in. (od 106/87 do 120/87, EU:C:1988:457, pkt 23).

64. Takie powództwa o odszkodowanie nie mogą jednak prowadzić do obchodzenia skutecznego stosowania przepisów dotyczących pomocy państwa [32]. Podmioty, które nie mogły skorzystać z pomocy, która nie została zgłoszona Komisji i na którą Komisja nie wyraziła zgody, nie mogą żądać z tytułu „naprawienia szkody" równowartości nieotrzymanej pomocy, ponieważ stanowiłoby to pośrednie przyznanie niezgodnej z prawem pomocy [33].

65. Po trzecie, zwracam uwagę, że fakt, iż wypłata określonej kwoty wynika z orzeczenia sądu, nie wyklucza sam w sobie uznania jej za „pomoc państwa". I tak w wyroku Buonotourist/Komisja Trybunał orzekł, że Włochy przyznały pomoc państwa na mocy wyroku Consiglio di Stato (rady stanu, Włochy), który przyznał podmiotowi świadczącemu usługi transportu autobusowego rekompensatę z tytułu świadczenia usług publicznych [34]. Podobnie w wyroku DEI i Komisja/Alouminion tis Ellados Trybunał orzekł, że Grecja przyznała pomoc państwa na podstawie postanowienia tymczasowego wydanego przez Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w Atenach, Grecja), który przywrócił na kilka miesięcy preferencyjną taryfę na dostawy energii elektrycznej stanowiącą korzyść dla producenta aluminium [35].

66. Co prawda, z czysto teoretycznego punktu widzenia uznanie, że pomoc państwa może zostać przyznana przez sąd krajowy, jest sprzeczne z zasadą podziału władz. Sąd, wydając orzeczenie, nie tworzy bowiem w nim nowych praw, które wcześniej nie istniały, a jedynie dokonuje wykładni i stosuje istniejące normy prawne. Jednak zasada ta nie może być w pełni stosowana w dziedzinie pomocy państwa, w szczególności z uwagi na fakt, że w odniesieniu do pomocy państwa jest obojętne, jaki organ państwowy jej udziela (także jeżeli jest to sąd).

67. Z podanych niżej powodów jestem zdania, że orzeczenie sądowe uwzględniające żądania skarżących może stanowić „pomoc państwa", i to niezależnie od kwalifikacji tych powództw w prawie krajowym jako odszkodowawczych.

68. Wynika to moim zdaniem przede wszystkim z wyroku Buonotourist/Komisja, przytoczonego w pkt 65 niniejszej opinii, oraz ze spójnego orzecznictwa Trybunału, zgodnie z którym środki pomocy państwa są obiektywnie definiowane ze względu na ich skutki, nie zaś przyczyny lub cele [36]. Automatyczne wykluczenie istnienia pomocy państwa w przypadku, gdy decyzja dotyczy „formalnie" powództwa o odszkodowanie, prowadziłoby zaś do tego, że pojęcie pomocy państwa nie byłoby definiowane w sposób obiektywny według jej skutków, ale subiektywnie na podstawie tego, jaki organ publiczny wydał decyzję w sprawie pomocy.

69. Następnie przyjęcie kryterium formalnego wyłącznie na podstawie prawa krajowego w celu określenia, jakie powództwa mogą prowadzić do przyznania pomocy państwa, wiązałoby się moim zdaniem z realnym ryzykiem obchodzenia przepisów unijnego prawa dotyczących pomocy państwa. Do uniknięcia stosowania zasad pomocy państwa oraz kontroli zarówno ze strony Komisji, jak i sądów krajowych wystarczyłoby zatem, aby wniosek o przyznanie pomocy państwa niezgodnej z prawem został sformułowany jako roszczenie o odszkodowanie. Jest zaś oczywiste, że takie rozwiązanie podważałoby skuteczność art. 108 ust. 3 TFUE.

[32] Wyrok z dnia 11 listopada 2015 r., Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, pkt 42–44).

[33] Opinia rzecznika generalnego D. Ruiza-Jaraba Colomera w sprawach połączonych Atzeni i in. (C-346/03 i C-529/03, EU:C:2005:256, pkt 198).

[34] Wyroku z dnia 4 marca 2020 r. (C-586/18 P, EU:C:2020:152, pkt 88–97).

[35] Wyroku z dnia 26 października 2016 r. (C-590/14 P, EU:C:2016:797, pkt 58, 59).

[36] Wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r., France Télécom/Komisja (C-81/10 P, EU:C:2011:811, pkt 17).

70. Wreszcie, niniejsze sprawy ilustrują moim zdaniem w sposób dość wymowny wspomniane ryzyko, ponieważ w kontekście ustaleń, których dokonać ma sąd odsyłający, należy uznać, że powództwa o odszkodowanie doprowadzą do takiego samego rezultatu, jak stosowanie ustawy przewidującej zakup energii elektrycznej po wyższej cenie, co stanowi pomoc państwa (zgodnie z ustaleniem w odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne). W związku z tym poprzez wniesione powództwa o odszkodowanie skarżące zwracają się do sądu krajowego o przyznanie im pomocy państwa, z której wcześniej zgodnie z prawem nie mogły skorzystać. Wniosku tego nie zmienia okoliczność, że roszczenia skarżących zostały zakwalifikowane w prawie krajowym jako roszczenia o odszkodowanie. W konsekwencji odszkodowanie, którego zasądzenia domagają się skarżące, można uznać za „pomoc państwa" w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

2. W przedmiocie kwalifikacji żądań odszkodowawczych jako pomocy „nowej" lub „istniejącej"

71. Moim zdaniem odpowiedź na pytanie, czy w niniejszej sprawie mamy do czynienia z „pomocą nową", czy z „pomocą istniejącą", można bez trudności wywieść z treści rozporządzenia 2015/1589.

72. W tym względzie przypominam, że art. 1 lit. c) tego rozporządzenia przewiduje, iż „nowa pomoc" oznacza każdą pomoc, czyli systemy pomocy i pomoc indywidualną, która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy. A zatem, o ile odszkodowania przyznane skarżącym nie wchodzą w zakres kategorii „pomocy istniejącej", do których odnosi się ten przepis, stanowią one „nową pomoc". W szczególności oczywiste jest, że pomoc państwa, o którą ubiegają się skarżące, nie wchodzi w zakres zastosowania ppkt (ii) i (iii) tego przepisu, ponieważ nie została zatwierdzona przez Komisję lub Radę ani nie została zgłoszona Komisji.

73. Mając na uwadze powyższe, proponuję odpowiedzieć na pytania czwarte i dziewiąte, że rozstrzygnięcie, na mocy którego sąd krajowy przyznał odszkodowanie skarżącym, może stanowić „pomoc państwa" w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE i powinno zostać zakwalifikowane jako „nowa pomoc" w rozumieniu art. 1 lit. c) rozporządzenia 2015/1589, ponieważ nie należy do żadnej z kategorii „pomocy istniejącej", której dotyczy art. 1 lit. b) tego rozporządzenia.

E. W przedmiocie pytania piątego

74. W pytaniu piątym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy w przypadku, gdy zostanie uznane, że roszczenia odszkodowawcze stanowiące przedmiot postępowania głównego należy traktować jako wnioski o wypłatę pomocy państwa, która nie została wcześniej otrzymana, wypłata wspomnianej pomocy państwa powinna być uzależniona od obecnej sytuacji na rynku i od obowiązujących przepisów, w tym także od obowiązujących obecnie ograniczeń zapobiegających nadmiernej rekompensacie.

75. W świetle odpowiedzi, którą proponuję udzielić na pytanie czwarte, uważam, że nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie piąte.

76. W każdym razie moim zdaniem pytanie to jest niedopuszczalne, ponieważ zdaje się dotyczyć oceny zgodności wypłat odszkodowania rozpatrywanych w niniejszej sprawie z wewnętrznym rynkiem energii elektrycznej, jeśli wypłaty te należy uznać za pomoc państwa przyznaną na podstawie systemu pomocy państwa obowiązującego w latach 2005–2008. W tym względzie przypominam, że z utrwalonego orzecznictwa wynika, iż ocena zgodności środków pomocy lub systemu pomocy ze wspólnym rynkiem należy do wyłącznych kompetencji Komisji, działającej

pod kontrolą sądu Unii [37].

F. W przedmiocie pytań szóstego i siódmego

77. W pytaniach szóstym i siódmym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, po pierwsze, czy okoliczność, że elektrownie wiatrowe w odróżnieniu od elektrowni wodnych otrzymały w przeszłości pomoc w pełnej wysokości i, po drugie, że jedynie część elektrowni wodnych, które otrzymały niepełną pomoc, uzyskała odszkodowanie, ma znaczenie dla celów wykładni art. 107 ust. 1 TFUE.

78. Podobnie jak Komisja i rząd łotewski jestem zdania, że okoliczności te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sporów zawisłych w postępowaniu głównym. Wspomniane okoliczności mogą bowiem ewentualnie stanowić elementy oceny zgodności systemu pomocy obowiązującego w latach 2005–2008 z rynkiem wewnętrznym, która to ocena, jak stwierdzono w pkt 76 niniejszej opinii, wchodzi w zakres wyłącznej kompetencji Komisji. Dlatego też moim zdaniem pytania te należy odrzucić jako niedopuszczalne.

G. W przedmiocie pytania ósmego

79. W pytaniu ósmym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy kryteria ustanowione dla pomocy de minimis znajdują zastosowanie w przypadku pomocy rozpatrywanej w niniejszych sprawach w zakresie, w jakim kwota tej pomocy nie przekracza progu pomocy de minimis ustanowionego w art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 1407/2013 [38].

80. Należy przypomnieć, że art. 5 ust. 2 tego rozporządzenia stanowi, iż próg pomocy de minimis należy oceniać w świetle pomocy już otrzymanej przez skarżące na podstawie tych samych przepisów i w tym samym okresie.

81. Pragnę również zwrócić uwagę, że chociaż sądy krajowe nie są właściwe do orzekania w przedmiocie zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym, to rozpatrując zawisłe przed nimi spory, mogą być zobowiązane do dokonania wykładni i do stosowania pojęcia pomocy państwa, o którym mowa w art. 107 ust. 1 TFUE, w szczególności w celu ustalenia, czy środek wprowadzony z pominięciem procedury uprzedniej kontroli z art. 108 ust. 3 TFUE powinien podlegać tej procedurze, czy też nie [39].

82. Sąd odsyłający może zatem stanąć przed koniecznością dokonania oceny tego, czy dana pomoc państwa jest objęta odstępstwem de minimis. Do tego sądu należy zatem sprawdzenie w każdej ze spraw zawisłych w postępowaniach głównych, czy sporna pomoc nie łączy się z inną pomocą państwa już otrzymaną przez skarżące na podstawie przepisów o rynku energii elektrycznej lub innych dozwolonych przez Komisję systemów pomocy [40].

[37] Wyrok z dnia 23 marca 2006 r., Enirisorse (C-237/04, EU:C:2006:197, pkt 23).

[38] Pytanie to wydaje uzasadniać fakt, że każda z kwot uzyskanych przez skarżące jest rzeczywiście niższa od progu de minimis.

[39] Wyrok z dnia 26 października 2016 r., DEI i Komisja/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, pkt 98 i przytoczone tam orzecznictwo).

[40] Pragnę w tym względzie zauważyć, że zarówno sąd odsyłający, jak i niektóre strony postępowania odnoszą się do systemu pomocy państwa, który obowiązywał równolegle do środka będącego przedmiotem postępowania głównego i który został zatwierdzony decyzją Komisji SA.43140 (2015/NN) z dnia 24 kwietnia 2017 r. – Wsparcie na rzecz odnawialnych źródeł energii i kogeneracji.

83. W świetle powyższego na pytanie ósme należy odpowiedzieć, że to do sądu odsyłającego należy sprawdzenie, zgodnie z art. 5 ust. 2 rozporządzenia nr 1407/2013, czy kumulacja pomocy rozpatrywanej w każdej ze spraw zawisłych w postępowaniach głównych z inną pomocą otrzymaną przez te same skarżące nie prowadzi do przekroczenia progu określonego w art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia.

H. W przedmiocie pytania dziesiątego

84. W pytaniu dziesiątym sąd odsyłający dąży do ustalenia, w którym momencie zaczyna się bieg dziesięcioletniego okresu przedawnienia w rozumieniu art. 17 ust. 2 rozporządzenia 2015/1589.

85. Podobnie jak rząd łotewski uważam, że nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na to pytanie, ponieważ opiera się ono na założeniu, iż przyznanie odszkodowań w niniejszych sprawach jest porównywalne z istniejącą pomocą, podczas gdy odszkodowania te należy uznać za „nową pomoc".

86. W każdym razie należy zauważyć, że Trybunał już orzekł, iż bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się z dniem rzeczywistego przyznania beneficjentowi niezgodnej z prawem pomocy [41], przy czym dzień przyznania pomocy nie jest tożsamy z dniem przyjęcia systemu pomocy [42]. W tym względzie przypominam także, że w wyroku z dnia 25 stycznia 2022 r., Komisja/European Food i in. (C-638/19 P, EU:C:2022:50) (wydanym w sprawie znanej pod nazwą „Micula"), Trybunał, orzekając w składzie wielkiej izby, uściślił, że dzień przyznania ewentualnej pomocy nie jest tożsamy z dniem, w którym skarżący uzyskał materialne prawo do żądania od państwa odszkodowania z tytułu podnoszonego naruszenia, ale z dniem, w którym prawo to zostało potwierdzone i określone liczbowo w orzeczeniu arbitrażowym. Dopiero w tym właśnie momencie skarżący może uzyskać rzeczywistą wypłatę żądanego odszkodowania poprzez nabycie ostatecznego prawa do otrzymania pomocy, którą państwo jest zobowiązane przyznać. W tym także momencie taki środek może spowodować zakłócenie konkurencji, wpływając na handel między państwami członkowskimi w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE [43].

87. Niemniej jednak należy doprecyzować, że w niniejszej sprawie wyroki Administratīvā apgabaltiesa (regionalnego sądu administracyjnego) przewidywały zawieszenie ich wykonania do czasu zgłoszenia przyznanej w nich pomocy oraz, następnie, decyzji Komisji w tej sprawie. W konsekwencji faktyczne przyznanie pomocy, czyli wypłata odszkodowania, jeszcze nie nastąpiła, a bieg terminu przedawnienia przewidzianego w art. 17 ust. 2 rozporządzenia 2015/1589 nie rozpoczął się.

88. Mając na uwadze odpowiedź na pytania czwarte i dziewiąte, na pytanie dziesiąte należy odpowiedzieć, że ze względu na kwalifikację roszczenia o odszkodowanie jako „nowej pomocy" warunki określone w art. 1 lit. b) ppkt (iv) rozporządzenia 2015/1589 nie są spełnione, ponieważ dziesięcioletni okres przedawnienia od przyznania pomocy nie upłynął. Termin ten zaczyna biec od dnia uprawomocnienia się wyroku uznającego roszczenie o odszkodowanie, czyli od dnia przyznania pomocy beneficjentowi w rozumieniu art. 17 ust. 2 tego rozporządzenia.

41 Wyrok z dnia 26 kwietnia 2018 r., ANGED (C-233/16, EU:C:2018:280, pkt 79, 82).

42 Wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r., France Télécom/Komisja (C-81/10 P, EU:C:2011:811, pkt 81).

43 Wyrok z dnia 25 stycznia 2022 r., Komisja/European Food i in. (C-638/19 P, EU:C:2022:50, pkt 123–125).

I. W przedmiocie pytania jedenastego

89. W pytaniu jedenastym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy mając na uwadze art. 108 ust. 3 TFUE oraz art. 2 i 3 rozporządzenia 2015/1589, może on uwzględnić żądanie naprawienia poniesionej szkody tylko pod zawieszającym warunkiem wcześniejszego zgłoszenia pomocy Komisji i otrzymania od niej decyzji zezwalającej na tę pomoc.

90. Na wstępie przypominam, że zadanie powierzone sądom krajowym na mocy prawa Unii w ramach wdrażania sytemu kontroli pomocy państwa [44] – w przypadku, gdy sąd stwierdzi, iż dana pomoc podlega obowiązkowi zgłoszenia Komisji zgodnie z art. 108 ust. 3 TFUE – obejmuje w szczególności wymóg sprawdzenia, czy dane państwo członkowskie wywiązało się z tego obowiązku, a jeśli sąd ten dojdzie do wniosku, że nie miało to miejsca, powinien on uznać taką pomoc za przyznaną bezprawnie [45]. Z tego wynika, że to do sądu krajowego należy wyciągnięcie wszelkich konsekwencji wynikających z prawa krajowego w związku z naruszeniem zasad z dziedziny pomocy państwa, a w szczególności art. 108 ust. 3 TFUE.

91. Z przytoczonego powyżej orzecznictwa wynika zatem, że sąd odsyłający nie może uwzględnić roszczeń odszkodowawczych producentów, ponieważ roszczenia te opierają się na pomocy niezgodnej z prawem. Jak stwierdzono w pkt 70 niniejszej opinii, prawo do odszkodowania miałoby de facto taki sam skutek jak stosowanie ustawodawstwa sprzecznego z prawem Unii, które zakłócałoby konkurencję. Producenci ci otrzymaliby bowiem taką kwotę, jaką uzyskaliby w ramach niezgodnego z prawem systemu pomocy, a do takiej sytuacji sąd krajowy nie powinien zasadniczo dopuszczać.

92. Ponadto przypominam, że w ramach podziału kompetencji pomiędzy Komisją a sądami krajowymi sądy krajowe dokonują oceny istnienia pomocy, ale nie oceny zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym, która to ocena wchodzi w zakres wyłącznych kompetencji Komisji, poddanej kontroli Trybunału [46].

93. W niniejszej sprawie Administratīvā apgabaltiesa (regionalny sąd administracyjny) uzależnił przyznanie odszkodowania od klauzuli zawieszającej, zgodnie z którą władze łotewskie mogą wypłacić pomoc tylko wówczas, gdy została ona zgłoszona i uzyskała uprzednią zgodę Komisji. Administratīvā apgabaltiesa (regionalny sąd administracyjny) uczynił zatem zadość wymogom określonym w art. 108 ust. 3 TFUE, orzekając w wyrokach z dnia 31 maja i 10 lipca 2019 r., że odszkodowanie, które sąd ten zasądził od władz krajowych na rzecz skarżących, może zostać wypłacone wyłącznie po udzieleniu przez Komisję zgody lub po tym, jak zostanie uznane, że taka zgoda została udzielona.

94. W związku z tym uważam, że na pytanie jedenaste należy odpowiedzieć, iż wykładni art. 108 ust. 3 TFUE oraz art. 2 i 3 rozporządzenia 2015/1589 należy dokonywać w ten sposób, że przepisy te zezwalają na przyznanie pomocy państwa wówczas, gdy sąd krajowy uwzględni żądanie odszkodowania za poniesioną szkodę pod warunkiem wcześniejszego zgłoszenia przez dane państwo członkowskie tej pomocy Komisji i otrzymania od niej decyzji zezwalającej na daną pomoc.

[44] Wyrok z dnia 26 października 2016 r., DEI i Komisja/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, pkt 95–98 i przytoczone tam orzecznictwo).

[45] Wyrok z dnia 19 marca 2015 r., OTP Bank (C-672/13, EU:C:2015:185, pkt 68).

[46] Wyrok z dnia 2 maja 2019 r., A-Fonds (C-598/17, EU:C:2019:352, pkt 45, 46).

J. W przedmiocie pytania dwunastego

95. W pytaniu dwunastym sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dla oceny istnienia pomocy państwa ma znaczenie okoliczność, że roszczenia o naprawienie poniesionej szkody dochodzi się od organu władz należącego do sektora publicznego, który co do zasady jest zobowiązany do nabywania „zielonej" energii elektrycznej od jej producentów i którego budżet jest przeznaczony wyłącznie na działalność regulacyjną.

96. Innymi słowy, pytanie to sprowadza się do ustalenia, czy status prawny i zadania realizowane przez podmiot prawny, do którego należy wypłata świadczenia finansowego, mają znaczenie dla oceny tego, czy dane świadczenie przyznawane jest przy użyciu „zasobów państwowych". Pytanie to zdaje się wynikać z cech szczególnych niniejszych spraw, a w szczególności ze specyfiki prawa krajowego, które w tym przypadku powierzało ustalenie w przypadku energii elektrycznej podwyższonej taryfy innemu podmiotowi niż ten uprawniony do zakupu „zielonej" energii elektrycznej po tej cenie [47]. Jednak zgodnie z prawem krajowym organ regulacyjny nie mógł co do zasady wykorzystać własnego budżetu na wypłatę pomocy państwa ze względu na nałożone w prawie krajowym ograniczenia, zezwalające mu jedynie na wykorzystanie własnych środków w celu pokrywania kosztów działalności regulacyjnej.

97. Z art. 107 ust. 1 TFUE wynika, że za element istotny przy ocenie pomocy prawodawca uznał nie organ odpowiedzialny za wypłatę pomocy państwa, ale pochodzenie środków, z których sporna pomoc zostanie wypłacona. Ponadto z orzecznictwa jasno wynika, że dla rozstrzygnięcia tej kwestii nie mają znaczenia ani publiczny lub prywatny status podmiotu odpowiedzialnego za przyznanie danego świadczenia, ani też stopień jego samodzielności [48].

98. W świetle powyższego na pytanie dwunaste należy odpowiedzieć, że ani status prawny osoby prawnej, ani zadania powierzone jej na mocy prawa krajowego nie mają znaczenia dla oceny tego, czy dana korzyść jest przyznana przy użyciu „zasobów państwowych", ponieważ to, jakie jest konkretne źródło zasobów państwowych, pozostaje bez wpływu na uznanie środka za pomoc państwa.

K. W przedmiocie pytania trzynastego

99. W pytaniu trzynastym sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy dyrektywa 2002/20 może stać na przeszkodzie przyznaniu odszkodowania dla skarżących.

100. Należy jednak zauważyć, że niniejsze sprawy nie wchodzą w zakres zastosowania tej dyrektywy, ponieważ nie ma ona zastosowania do sektora energii elektrycznej. Poza tym żaden przepis tej dyrektywy nie świadczy o tym, aby mogła być stosowana w innych obszarach niż rynek łączności elektronicznej. Pytanie to należy zatem odrzucić jako oczywiście niedopuszczalne.

[47] Przypominam w tym względzie, że zgodnie z prawem krajowym zadaniem spółki Latvenergo było kupowanie nadwyżki wytworzonej energii elektrycznej o podwyższonej cenie, podczas gdy średnia taryfa sprzedaży energii elektrycznej została ustalona przez komisję regulacyjną działającą jako organ regulacji rynku energii elektrycznej.

[48] Wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., Komisja/TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836, pkt 44, 45).

V. Wnioski

101. Mając na uwadze powyższe rozważania, proponuję Trybunałowi, by na pytania przedstawione przez Augstākā tiesa (Senāts) (sąd najwyższy, Łotwa) odpowiedział następująco:

1) Nałożony na operatora publicznego obowiązek, by dokonywał zakupu energii elektrycznej od producentów wykorzystujących do wytwarzania energii elektrycznej źródła odnawialne po cenie wyższej od ceny rynkowej, przy czym operator ten korzysta z nałożonego na końcowego odbiorcę obowiązku zapłaty proporcjonalnie do zużycia energii, należy uznać za pomoc państwa przyznawaną przy użyciu zasobów państwowych w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

2) Rozstrzygnięcie, na mocy którego sąd krajowy przyznał odszkodowanie skarżącym, może stanowić „pomoc państwa" w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE i powinno zostać zakwalifikowane jako „nowa pomoc" w rozumieniu art. 1 lit. c) rozporządzenia Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, ponieważ nie należy do żadnej z kategorii „pomocy istniejącej", której dotyczy art. 1 lit. b) tego rozporządzenia.

3) Do sądu odsyłającego należy sprawdzenie, zgodnie z art. 5 ust. 2 rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis, czy kumulacja pomocy rozpatrywanej w każdej ze spraw zawisłych w postępowaniu głównym z inną pomocą otrzymaną nie prowadzi do przekroczenia progu określonego w art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia.

4) Ze względu na kwalifikację roszczenia o odszkodowanie jako „nowej pomocy" warunki określone w art. 1 lit. b) ppkt (iv) rozporządzenia 2015/1589 nie są spełnione, ponieważ dziesięcioletni okres przedawnienia od przyznania pomocy nie upłynął. Termin ten zaczyna biec od dnia uprawomocnienia się wyroku uznającego roszczenie o odszkodowanie, czyli od dnia przyznania pomocy beneficjentowi w rozumieniu art. 17 ust. 2 tego rozporządzenia.

5) Wykładni art. 108 ust. 3 TFUE oraz art. 2 i 3 rozporządzenia 2015/1589 należy dokonywać w ten sposób, że przepisy te zezwalają na przyznanie pomocy państwa wówczas, gdy sąd krajowy uwzględni żądanie odszkodowania za poniesioną szkodę pod warunkiem wcześniejszego zgłoszenia pomocy Komisji i otrzymania od niej decyzji zezwalającej na daną pomoc.

6) Ani status prawny osoby prawnej, ani zadania powierzone jej na mocy prawa krajowego nie mają znaczenia dla oceny tego, czy dana korzyść jest przyznana przy użyciu „zasobów państwowych", ponieważ to, jakie jest konkretne źródło zasobów państwowych, pozostaje bez wpływu na uznanie środka za pomoc państwa.